

53294

ILIRSKI PRIMORJAN

podnevni, omikaven in kratkocasen list za slovensko ljudstvo.

Hvalo zasluži si vsò, kdor združa koristno sò sládkim (Hor.).

Naročnina naj se ured-
nistvu naprej plačeva, in to
v gosp. Kozlerjevi hiši „nella
Drogheria Angeli in Piazza
delle legna N. 1“ v Trstu
(Trieste). Tam se bodo tudi
oddajale vse pisma. — Sicer ta
list se bo tudi prodajal (vsak
natis po 5 soldov) v tobakar-
nicah nasproti Pošto, blizu
„Chiozza“ in „al Ponte della
Fabbra“.

Naročnina v Trstuznese:
Za celo leto . . . 1 gold. 20 s.
Za pol leta 60 „
Za 3 mesece 50 „
(to velja tudi za tržaško oko-
lico.)

Za druge kraje s pošto:
Za celo leto . . . 1 gold. 60 s.
Za pol leta 80 „
Za 3 mesece 40 „
(majhni razloček med tim in
med programom izvira iz neke
pomote.)

Leto 1866. V nedeljo, 7 prosénca. Štev. 1.

Pri sv. Ivanu v Vrdéhi, 7 prosénca.

Imamo ga tedaj Slovenci, hvala Bogu! saj ven-
dar tudi v Trstu. Imamo, pravim, tudi tukaj naroden
list, ki smo ga že zdavno želeli, in ki nam je zelo po-
treben. Glejmo pa, da si ga zvésto obdržimo. Če izhaja
v tukajšnjem mestu marsiktérh listov v drugih jezi-
cih, namreč v italijanskem, némškem, francozkem in
grškem, ne vémo prav, zakaj da ne bi pač izhajal
kakšen list tudi v slovenskem? Saj nas je veliko Slo-
vencev tukaj. Domorodci, le podpirajte ga krépkó!

Prihajal bo sicer ta list za zdaj nekaj poredko-
ma, namreč kakor je sklenjeno, vsako prvo nedéljo
prve, in vsako prvo nedéljo druge polovice meseca;
upamo pa, da nam bo morda vendar sčasoma po sreči
šlo, izdavatí ga vsako nedéljo. Kaj da bo obségal, smo
že rekli v programu. Govorilo se bo pa v njem po
štirih razdélkih, to je, pod nadpisi: „Avstrija“ —
„Tržaško-méstne in okolične zadéve“ — „Kaj je dru-
god važnega?“ — „Zmés“ (ali „marsikaj“). Kadar pa
za eden ali za drugi prvih tréh razdélkov ne bo kaj
posebnega in znamenitega, se bo raji o drugih bolj
važnih rečéh govorilo.

Kér je ta list namenjen posebno za naše prosto
ljudstvo, ne sméjo bolj učeni braveci se čuditi ali clo
zamériti, ako nahajajo v njemu néko bolj nizko pisavo,
in pa tudi, zlasti v začetku, marsiktérh reči, ki so
morda njim že dobro znane, ki so pa vendar ljudstvu
najvéčidel še skrite, in potrebujejo zato razjasnovanja,
kakor tudi oménjene pisave, ki je njemu bolj razum-
ljiva. Sicer pa pisali bomo list spodobno, in sploh
tako, da v njemu ne dajemo nikomu priložnosti, čútití
se razžaljenega ali prisiljenega potoževati se za kar
si bodi. —

Bog daj dober začetek, Bog daj srečo!

AVSTRIJA

naša država, naše cesarstvo.

Kaj nek poménja imé Avstrija? Kaj je bila ta
nékdaj, in kaj je dan današnji? — Iz latinskega vzeto
imé Avstrija, ki so ji pravili od začetka tudi Jutrova
Meja, in pa Avarija, poménjala je nékdaj majhno de-
želo, ki se je razširjala proti jutrovi strani Némčije;
namreč tisto deželo, kjer je Dunaj (Beč), poglavitno
méstó cele sadanje avstrijsanske države. Dragutin (Ka-

rel) Veliki, nékdanji rimsko-némški cesar, ji je bil dal
léta 791 po Kristusovem rojstvu takò imenovanega
„mejinega grofa“ za poglavarja. Po tistem se je takrat
ta dežela imenovala „mejino grofijstvo“. Cesarjev na-
mén je bil, da bi mejini grof sè svojimi podložniki
imel braniti od sovražnih napadov Némčijo. Léta 1156
se je bila tí deželi pridružila bližnja dežela proti sonč-
nem zahodu pod imenom „gorenja Avstrija“. Ob tisti
priložnosti se je po cesarjevi volji spremenilo imé
„mejini grof“ v imé ali naslov („titel“) vojvoda, in pa
obedvé deželi vkup ste dobile imé vojvodina (vojvod-
stvo). Po némškem cesarju Rudolfu iz rodovine „Habs-
burg“ v Švajci, in sicer po žlahti, so bili avstrijan-
ski poglavarji (vladarji) od léta 1283 naprej ob enem
tudi rimsko-némški cesarji. Od takrat se je pa avstri-
janski vojvoda klical *nadvojvoda*, in oménjeni dvé de-
želi vkup ste se po tem imenovali *nadvojvodina* (nad-
vojvodstvo). To cesarsko čast so avstrijsanski vladarji
obdržali do léta 1806. Po sklepu rajncega rimsko-
némškega cesarja Franciška Drugega (II.), ki je bil
ob enem avstrijski nadvojvoda, se je bila pa léta
1804 spremenila v imé *cesarstvo* avstrijska nadvojvo-
dina z vsimi deželami vred, ki so se bile po malem
nji pridružile.

Pridruženje ali pridobivanje tistih drugih dežel
pa se je dogodilo po vojskovanju avstrijskih pogla-
varjev z drugimi državnimi poglavarji, kakor tudi po
dédovanju („vérbanju“), in pa déloma po darovanju
(„šenkaju“) kakega vladarja, zlasti če je bil ž njimi v
žlahti. Po tih pridruženih deželah so avstrijski vla-
darji prijemale posebne častne naslove („titelne“), po-
stavimo, kralj, vojvoda, knez („first“) i. t. d. Pridobili
so pa n. pr. léta 1156, kakor smo že rekli, gorenjo Avstrijo,
v létih 1194 do 1216 Štajarsko vojvodino, léta 1264
koroško in krajnsko vojvodino, kakor tudi mejino istri-
jansko grofijstvo in Furlanijo, léta 1379 pokneženo ti-
rolsko grofijstvo, léta 1526 in 1527 česko (pémsko) in
ogrsko kraljestvo, léta 1687 hrvaško kraljestvo s tako
imenovano soldaško granico (mejo) vred, léta 1772
Galicijo, léta 1797 Beneško z Dalmacijo vred, in léta
1805 Saleburg. Po vojskovanju ali pa še drugači se
je včasi, se vé, kaj zgubilo, in včasi kaj pridobilo, do-
kler niso na zadnje, to je, léta 1814, ali po pravem
léta 1859 po vojskovanju s Piemontezi, avstrijsanske
dežeje tako ostale, kakor jih vidimo zjedinjene dan
današnji. Tiste so namreč: 1. Dolenja in gorenja Avstrija
sé Saleburgom; 2. Tirolsko s Vorarlbergom; 3. Česko;

4. Galicija s Krakovom; 5. Bukovina; 6. Moravija in Slezija; 7. Ogrsko sé Slovakijsko in srbsko vojvodino; 8. Erdelj ali Sedmograško; 9. Hrvaško sé Slavonijo; 10. soldaška Granica; 11. Dalmacija; 12. Štajarsko; 13. Koroško; 14. Krajnsko; 15. ilirsko Primorje (to je, Trst sé svojo okolico, Istrija in pokneženo grofijstvo Gorice in Gradiške); in pa 16. Beneško z nékim kosom Lombardije. — Tak obsežek ima zdaj Avstrija po skorej 1060 létih, od kar je bila to imé prijela.

Ta Avstrija šteje zdaj skorej 35 milijonov duš, med tem ko prvotna deželica, namreč mejno grofijstvo, jih ni morda štela več ko *en milijon*. Prebivavci so pa v Avstriji raznih narodov, in tedaj tudi raznih jezikov. *Pravih* Némcev je skorej 7,200,000, Italijanov (Lahov) 2,600,000, Ogrov (Madjarov) 5,700,000, Rumunov (Vlahov) 2,800,000, Slavjanov ali Slovanov pa, med ktére se štejemo tudi mi Slovenci, okol 16,700,000. — Postave v davkarskih, kakor še v drugih rečéh, so avstrijski vladarji dajali *samovoljno* s pomočjo svojih višjih služabnikov, in to do léta 1860. Takrat namreč po cesarskem sklépu smo tudi mi drugi kot avstrijski državljani dobili pravico, izustiti svojo misel, kadar se ima dati kaka postava, to je, po omenjenem cesarskem sklépu ima vsaka dežela svoj zbor (ilirsko Primorje jih ima pa clo tri, namreč v Trstu za to mésto in za njegovo okolico, v Gorici za ondašnje kraje, in v Poreču za Istrijo). V te zборе se ob napovedanem času pošiljajo navlaš po redu izvoljeni možjé, da se tam med sabo posvetujejo in poménkajo zastran ene ali druge deželne zadéve, postavimo, zastran cést, zastran šol, zastran vode i. t. d. Zraven tih deželnih zborov ima biti na Dunaju za *celo Avstrijo* tudi še drugi, namreč „državni zbor“. V tega se pošilja néko odločeno število udov deželnih zborov, in pa še nekaj drugih, da imajo tam poménkovanje zastran reči, ki zadéjajo *celo* Avstrijo. Sklépe toliko deželnih zborov, koliko državnega zbora na Dunaju mora pa potrditi cesar za to, da dobijo svojo postavno veljavo.

Po tem takem imamo, kakor se pravi, „ustavo“ ali po latinskem takò iménovano „konštitucijo“. Imelj smo jo sicer tudi že léta 1848, pa v néki drugi podobi. Tista je bila jénjala po cesarskem povelju iz marsiktérah uzrokov („urzahov“), ki jih pa nočemo tukaj oméniti. Ena sama dobra in koristna postava je bila takrat sključena; postava namreč, po kateri niso več kmetje podvrženi grajščinam ali sploh gosposkam sé svojimi poséstvi vred, in so se pa ob enem tudi rešili od tlak ali takò imenovanih „robot“. — Naši poslanci imajo po tem zdaj lepo priliko (priložnost) predlagati ali svetovati vladi („regirengi“) marsikterih naprav v korist avstrijskih državljanov, zlasti zastran znižanja njihovih davkov, in tedaj zastran zboljšanja njihovega stanja v gospodarstvu. Kaj tacega ni bilo pa v poprejšnjih časih mogoče, in ravno to je pravi dobiček, ki nam ga vtegne prinašati sadanja *ustava*, če si le vémo ž njo prav pomagati, kakor ima biti.

Kér pa dozda neke avstrijske dežele, namreč Ogrsko, Hrvaško, Beneško in tudi Česko iz posebnih uzrokov niso pošiljali še svojih odbrancev v državni zbor na Dunaj, je naš cesar 20 meseca kimovca 1865 dal razglasiti povelje, po katerem je začasno délovanje tistega zbora jenjalo, dokler se ta stvar ne prav poravná

za celo Avstrijo, kakor gré. Ostali so po tem le deželni zbori. Govori se, da se bo morda vsa Avstrija v prihodnost predružačila, in to, kakor pravijo, zavezno ali *federalično*, namreč tako, da vsaka dežela vse tiste reči sama opravlja, ktére le *njo* zadéjajo. Takò bi se pa néki sedanji državni stroški (špežé), in naravno tudi naši davki za veliko zmanjšali, kér po tem ne bi bilo tréba toliko državnih uradnikov (cesarskih služabnikov), kakor doslej.

To je zdaj naša Avstrija, in takò je v nji.

Tržaško-méstne in okolične zadéve.

(**Deželni zbor v Trstu.**) Tedaj tudi mi Avstrijani imamo zdaj od skorej štirih lét sém *ustavo* ali *konštitucijo*, kakor jo imajo marsiktére druge države že zdavno, postavimo. angležka; imamo namreč tisto napravo, po kateri je tudi avstrijskemu ljudstvu dopuščeno izustiti svojo misel ali svetovati cesarski vladi zastran postavodajanja, kakor smo že oménili v razdelku „Avstrija“. Oménili smo tudi ravno tam, da nam jé zdaj dana lépa prilika (priložnost), kaj opraviti po svojih poslancih v zboljšanje stanja naših dežel.

Poslanci prebivavcev tržaške okolice! César da tista zdaj največ potrebuje, vam mora biti pač že dobro znano. Né kaj njenih potreb je undan naštel celovski list „Slovenec“ v nékem dopisu iz Trsta, ktérega zapopadek vam je gotovo že poznan. On se v kratkem in poglobitnem takò-le glasi: 1. razcépanje ali razdrobljenje žemljišč („gruntov“) po smrti vsacega poséstnika med *vse* njegove dediče ali otroke je *škodljivo*; 2. dobro bi bilo, da se v Rocolu sèzida primérna cerkev, in da se tam tudi napravi narodna, to je *slovenska* šola; 3. ravno takih šol je tréba še v drugih krajih, namreč tam, kjer jih še ni, in kjer bi pa morale biti zlasti za obedvé sv. Mariji Mandaleni, za obedvé Čarboli, za Škorklo in za Kolonjo; saj je pač vsem znano, de se otoci le v svojem maternem ali narodnem jeziku najbolj učijo; in 4. naša okolica potrebuje zdatnih vodnjakov („štirn“), da ima zadosti vode *kadarkoli* si bodi, tudi za živino, za vrte, za perilo i. t. d. (sicer pa o tih rečéh bomo v prihodnje še kaj bolj natančno govorili). — Svetoval je tudi ob enem gori oménjeni dopis, naj se poslanci poménkovajo z modrimi in bolj učenimi možmi (zlasti če so tisti tudi poslanci), poprej ko bi imeli kaj predlagati ali svetovati v zboru. Ti možjé, če bo tréba, b do gotovo pravice prebivavcev tukajšnje okolice zagovarjali. Pa saj med drugimi *sedanjimi* poslanci, kakor se vidi, je največidel tacih, ki se gotovo ne bodo protivili, kadar se bo o tih pravicah govorilo. — Skrbite tedaj, da se kaj dobrega in koristnega napravi.

V seji 29 grudna je poprašal gosp. poslanec Hermet (sicer *Némeč!*) župana Porenta, kako da se je pač méstna gosposka (magistrat) pred kratkim predzrnila dati néko oznanilo za mésto ne samo v italijanskem, temoč tudi v *némškem* jeziku, kér se to néki ne spodobi po vodilu zadéjajočem tukajšnje narodnosti? Na to mu je župan naravnost odgovoril, da kaj tacega se je zgodilo le po néki narédbi deželnega poglavarstva.

Tukaj bi se vtegnilo opomniti, da po tem bi marveč kak poslanec tržaške slovenske okolice bil imel lepo priložnost, poprašati, zakaj da se ni dalo oznanilo tudi v slovenskem jeziku? — Ravno pri ti seji se je sklenilo, da ima jenjati sadanja naprava (kolo), po ktéri se na skrivnem oddajajo v bolnišnico najdenci, to je, podvrženi nezakonski ali tudi še drugi otročiči, če ravno prav za prav ta naprava se je po nekakem le predrugačila.

V seji 2 prosénca se je zastran patenta 20 kilometrov 1865 sklenil izkaz zaupanja na cesarja, pa le — po nékih viharnih govorih.

Iv. Nabergoj in Jože Primožič sta vendar, hvala Bogu! dopolnitno izvoljena za poslance tržaške okolice. Po tem so zdaj vsi njeni poslanci slovenskega národa. To je pač kaj lépega in razvesélivnega!

ZMÉS

Pogovor med gospodom Slavoljubom in kmetom Matevžem blizo Trsta nékega dne meseca grudna 1865 zjutro.

Matevž. Dobru jétru, šjor Slavolüb!

Slavoljub. Bog daj! — Jez se pa prav za prav ne kličem Slavolüb, ampak Slavoljub.

M. Pej sej je *diboto* vse *glüh*. — Nu, nu! *donka* bom djau Slavoljub. Prosim *škuže*, če sem *faliu*.

Sl. Pa kakò in od kedaj me poznate?

M. Je, *Buh* jim dej dobru! a od tiste nedele, *ki* smo vinò *včep* pili v *ani oštariji*, če ne falim, tam blizek Bajte ali Bošketa, kokar mi pravijo. Je *pasalo* *diboto* vre an mesec od *tabat*. Če so pej *òni* to pozab'li, nesem *miga* tudi jest.

Sl. Kdo so pa ti *òni*? Ktere ljudi mislite?

M. A *òni* (kaže s prstom na Slavoljuba).

Sl. Al tako? V pravem slovenskem jeziku ne smémo reči *òni*, ampak rečemo *vi* tudi gospòdi, ali, kakor se pravi, jo vikamo. Nekteri hočejo pa vendar délati v tej reči majhen razloček, in déjo po tem kakemu gospodu ali kaki gospej, postavim: „Kaj ste želeti?“ drugem ljudém nižjéga stanù pa: „Kaj ste želel (če je možki)? Kaj ste želela (če je ženska)?“ Ta razloček, kakor se zdi, ni celò zavržljiv.

M. Kaj je pej tu „slovenski jezik“?

Sl. Al še tega ne véste?

M. A *pur* ne vé.

Sl. To je pač tisti jezik, ki ga tudi vi zdaj govorite, čeravno, kakor vidim, precej slabo, ali bi djal prav čudno.

M. Je nu, mi *šrajamo* tle, kokar znamo, o *bela*!

Sl. Če ne bi razumil kaj italijanskega (laškega) jezika, jez bi ne vas še prav razumil ne. Temu slovenskemu jeziku pa dajejo še zmirom spačeno imé: „Kranska špraha“.

M. *Čo*, *čo*! a kaj morde nej tu prou? *Ma* sej nesem nigdar drgači *šlišau*. Pej nej bo le tu, kokar će. Jest bom tle samo še prašau, kokù de se vender more reč tudi gospòdi *vi*? Po tem tačem bi mogla reč *anka* kašna dekla svoji gospodinji žlahtnega stanù *vi*. Kaj

ne *mò*? Tu bi b'lu pej vender preš'rovo, *pregmajn*, jenu pej tudi pres *krjance*!

Sl. In vendar ni temu takò. — Kaj bote nek rekel, če vam povém, da tudi med Francozi, Angleži in pravimi Italijani (Lahi) je taka, namreč da oni *vikajo* gospodo, dasiravno te ljudi nesmémo imeti za sirove, temoč za zelo omikane in priljudne. Sicer pa tudi Slovenci na nékih drugih krajih, postavim, na Koroškem, *vikajo* gospodo.

M. Nej le bo, kokar će, meni se zdi prečüdno. Ne vé, če bi se naši *lidjé* kdej kej tačega navad'li. Ménim, de teško; pei *magari*, de bi se, za *ke* oni . . . ne . . . *vi* sem teu reč, *déste*, de je toku prou jenu buljšé. Jest se tudi bojim, de se ne bom lahko tega navadu, *še ben ke* nesem še toku star. *Bašta*, bom *ščüšau*, jenu si bom vso *müjo* dau. Morde bo šlu, morde ne; *anci* prou želim, de bi šlu.

Sl. Navada, ali prav za prav zazvada, reči *òni* ali *onikati*, se je ukradla v slovenski jezik iz nemškega; kér Némci pravijo *oni* ali *onikajo* po svoji šegi, kadar govoré z gospòdo.

M. Pej koku je moglu tu bet? *Či* jenu kdaj smo mi imeli *kéj* z Némci opravit?

Sl. Nismo imeli, je *rés*, zlasti pa kmétje ne, in vendar je takò. O tej reči bova govorila bolj natanko drugi krat, kadar se spet snideva.

M. Mi bo prou všeč. *Tabat* bo lepa *okažijon* za me, de se tudi v tem kej navadim.

Sl. Vam oménim ob tej priložnosti le to, da ne samo to reč, temoč še veliko družega napčnega nahajemo ki pači naš slovenski jezik, in pa izvira tudi iz nemškega, in *déloma* iz italijanskega.

M. Dénimo reč, kaj še druž'ga?

Sl. Na Krajskem, na Štajarskem in na Koroškem, kjer je tudi veliko Slovencev, imajo tisti v svojem jeziku mnogo besed vzeti iz nemškega, postavim, *šac*, *špraha* i. t. d.; tukaj pri vas pa zraven marsiktérih nemških se nahaja še tudi mnogo besed iz italijanskega, kakor mi kaže vaše sedanje govorjenje z menoj, postavimo, vaš *diboto*, *donka*, *škuža*, in pa še veliko drugih tujih reči, in bi djal, spak, ki so bi'e sčasoma zagnale marsiktérih čisto slovenskih beséd iz našega lépega in bogatega jezika. Zdaj se pa učeni možjé trudijo, da zgubljene prave slovenske besede iščejo, in spet v rabo stavijo. Za to pa po nesreči jim nektéri očitajo, da ravno oni zdaj pačijo ta jezik. Lépa hvaležnost zarés!

M. *Boga* (*vboga*) naša *špraha* . . . ne! . . . 'bogi naš jezik, sem teu reč. Pej kaj smo mi tega *uržak*? — Ma ne zamérijó . . . sem teu reč, ne zamérite, *či* ste se pej vi navad'li toku *fanj* šrajat kransku? ne . . . slovensku? De prou *fest* šrajaste, tu sem vré *zamirkau* tudi v uni oštariji, kadar ste se tam pogovarjali z *vasimi* tovarši. Sej vas je b'lu več. Še sem se čüdu, de tudi gospodje šrajejo *mes* sabo kransku, zakaj sem menn, de samu hmetje šrajejo to špraho.

Sl. Jez sem Krajnec; čeravno pa na Krajskem se govori slovenski jezik precej lepò in čisto, je on vendar, kakor sem vam že djal, tudi tam zelo pokvarjen in spačen po nemščini. Če pa zdaj govorim kaj bolje, temu je uzrok berilo bukev ali knjig, ki so pisane prav v lépem slovenskem jeziku, in pa, se vé, bolje, kakor ga slišimo med ljudstvom govoriti. Pomagalo mi

je tudi berilo še drugih spisov, ki so dozdej že prišli na svitlo. Najraje pa berem tiste, ki zadevajo našo slovensko narodnost.

M. Mislim, da ne *fulka* na sveti, ki ne bi jemu kašne „nerodnosti“; *dižgracija* je *tašna*, da jo povsod najdemo. Kaj čemo?

Sl. Pa kaj se motite? Vi govorite v neke *nerodnosti*, jez pa sem vam govoril o *narodnosti*.

M. Ma kaj nej vse glih?

Sl. Al kakò, moj dragi! je to vse enako? Morda me niste prav razumil.

M. Ma kaj je donka *narodnost*?

Sl. Beseda *narodnost* izvira iz besede „narod,“ to je, zapopadek vsih tistih ljudi vkup, ki so enega plemena ali ene nekdanje rodovine, ki govoré med seboj enak ali saj *skorej enak jezik*, postavim, kakor smo mi Slovenci, in ki imajo med seboj enake posebne šege in navade (enako obleko, enake plése i. t. d.). Vsemu temu pa, kar je kakemu narodu lastno, se pravi „*nà*-*rodnost*“. O tej vam bom pa več na široko govoril drugi krat, in želim vam še marsikaj povédati, zlasti kér vidim, da ste radovéden, naučljiv in pa tudi še precej mlad.

M. Mi bo prou všeč, jenu jim... ne!... vam bom hvaležen za tu. — Pej, ne zamérite mi, kam greste toku *prcajti*? greste morda na *špaš*?

Sl. Danes sem bil že v kavarnici, in sem tam zaitrkal, ali kakor bi vi rekeli, *früštka*; zdaj grém se nekaj sprehajat.

M. Ma kaj je pej tu *kavarnica*? Ne zastopim še te besede.

Sl. Kavarnica je to, kar vi imenujete *kaftarija*.

M. *Muj Buh!* kavarnica, éo! éo! — Ma slišjo... ne... slište, še nekaj vas sem teu poprašat. Kaj pej berejo po tih *kaftarijah* *trko* tih *šfojov* ali *gazét*, kokar jim déjo? Kaj je kej tačega v njih?

Sl. Branje ali čitanje listov, ktermi vi pravite *šfoji* ali *gazete*, je zelo potrebno, ravno kakor je sploh potrebno branje bukev ali knjig. Po tih listih zvémó marsikaj važnega, koristnega, podučivnega in včasí tudi kaj kratkočasnega. Brez branja ostaja človek divji in nevéden. Te dni sem slišal, da v prihodnjem létu se bo morda tudi v Trstu na svitlo dajal nek slovenski list pod imenom „*Ilirski Primorjan*“ za poduk, za omiko (to je, za olikanje človeka ali za razbistrenje njegove glave) in za kratek čas.

M. Pej kaj je tu „*Ilirski Primorjan*“?

Sl. Vsak list, ki se izdava, ima kako imé. Takò, postavim, se kličejo tukaj v Trstu italijanski listi *Diavolletto*, *Baba*, *Tempo* i. t. d., slovenski listi pa, ki izhajajo na *Krajnskem*, na *Koroškem*, in v *Gorici*, imajo naslov ali ime: *Novice*, *Danica*, *Slovenski Glasnik*, *Slovenec*, *Šolski Tovarš*, *Umni Gospodar*. Listu pa, ki mislijo v Trstu izdavatí, bodo pravili „*Ilirski Primorjan*“, ki poménja: *Prebivavec Ilirije* blizo morja, ali pri morju („*Ilirja*“, je bilo od nekdanj imé tudi naše tukajšnje dežele). Nektéri bí ga raji imenovali „*Ilirski Primorec*“, kar pa ni *bolje*.

M. Morde bom tudi jest brau ta list, ma ne če bo drab, če mi bo dopau, jenu če ga bom zastopu,

zakaj jest ne berem diboto kokar samo bukve od *molitev*. Kej *drüz'ga* težko zastopim, zakaj mi smo se tle prou malo dozdej brat navad'li, jenu še tu ne vém, koku, zakaj nesmo imeli prave proložnosti za tu. Ja kaj česte, toku je le!

Sl. V začetku vam bo šlo morda nekaj težko, kakor marsikteremu drugemu bravcu. Pa sčasoma se bo to vendar zljajšalo, namreč bote zmirom laglje brali. Saj sploh vsaka reč je od začetka težka. Sem pa slišal, da bo ta list pisan prav po domače, takò, da ga bo vsak kmet lahko razumil, ki le kaj bere (číta). Céna mu bo nek prav nizka. — Zdej pa grém naprej. Z Bogom!

M. Le pejte le! Z *Bugam!* Se *troštam*, da se bomo hmali „*nazaj*“ vid'li. Kaj ne?

Sl. Se nadjam, da se bova v kratkem.

(Volk z dvéma nogama v vrdélski fari.)

Undan pride k meni volk — pa vendar se ne prestrašite, saj ni bil volk iz gojzda, da bi mu moje mesó dišalo — temoč bil je „*Simon Volk*“, pošten čevljar v *Fedrigovci*, ktermu je dišal „*Ilirski Primorjan*“; on pride, da se zanj naroči. Poznam med našimi ljudmi tukajšnje okolice, ki jim pravijo *mandrijarji*, veliko vnetih Slovencev, pa tacega dozdej še ne. Djal mi je ob ti priložnosti, kakò da njega in pa več drugih vesel, da bo tudi prou ljudstvo svoj list imelo, ki ga bo razumelo. „Vsaj nam ne bodo več očitali, da ne maramó izobraziti (olikati) se po svoji moči, in da hočemo vedno neotesani in sirovi ostati. Kdaj bi že brali, ko bi se nam bilo kaj tacega ponudilo?“ takò je čevljar govoril, s pristavkom: „Če bi bilo tréba, vmrl bi za slovenstvo.“ — Bog nam daj pač veliko tacihi volkov! J. P.

V Trstu (Grozovitna nesreča!). „Kaka je neki ta nesreča?“ bo gotovo vsak bravec brzo poprašal. Pač velika, strašna, vam povém. — Pred nekimi meseci mi je djal zdaj tukaj v Trstu naseljen gospod . . ., Slovenec tržaške okolice, tédaj moj so-rojak, ki se je že zdavno nekaj *nemščine* naučil, po nekakem vás obupen in razkačen: „Gospod! Kaj bo? veliko nesrečo jim bom povédal. *Vejo* kaj? Na *Kranskem* se morajo otroci v šolah po *kranski šprahi* učiti, namésto da bi se učili v *nemškem*! Kaj bo s tega?“ Ko sem ga pa po tem *naglomá* poprašal, v ktermu jeziku da se učé otroci v *Italiji*, v *Nemčiji*, na *Angležkem*, na *Francozkem* i. t. d. al ne morda v svojem maternem ali narodnem? mi revež ni družega odgovoril, nego to-le: „Ja, ma prnas je drgači, in tam je drgači.“ — „Pa kakò drugači? povejte mi!“ „A drgači“, in je pa vmolknil (prav je storil!). Zdélo se mi je pa, da ta človek ni še zvédel, v kakem jeziku da se otroci učé v tisti vasi blizo Trsta, v kateri je tudi on rojen, sicer bi bil še več vékal in razsajal. Da so pa na *Krajnskem* za otroke slovenske šole, to mu je gotovo le „*Triesterca*“ povédala, ktero, saj kakor se je bil sam izustil, prav rad bere, zlasti kér v nji védno kaj važnega nahaja, in se pa v *nemščini* še véžba. Prav je!

G. V.